

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Oto Kubeše a soudkyň JUDr. Radky Zahradníkové, Ph.D. a Mgr. Kateřiny Boudníkové ve věci

žalobkyně: **PROFI CREDIT Czech, a.s.**, IČO 61860069
sídlem Klimentská 1216/46, 110 00 Praha 1
zastoupená advokátkou JUDr. Kateřinou Perthenovou
sídlem Velké náměstí 135/19, 500 03 Hradec Králové

proti
žalované: **E M**, narozená dne
bytem

zaplacení částky 56 803,26 Kč s příslušenstvím

o odvolání žalobkyně proti rozsudku Okresního soudu v Kladně ze dne 20. 5. 2021, č. j. 108 C 4/2021 - 55

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně se ve výroku I. pro částku 41 911,08 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,25 % ročně z částky 41 911,08 Kč od 1. 11. 2020 do zaplacení, částku 7 262,26 Kč a úrok ve výši 20 % ročně z částky 39 171,03 Kč od 21. 8. 2020 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy celkový úrok dosáhne částky 180 583 Kč a ve výroku II. potvrzuje.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Odůvodnění:

1. Rozsudkem uvedeným v záhlaví zamítl soud prvního stupně návrh žalobkyně, aby žalovaná byla povinna uhradit pohledávku ve výši 49 541 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,25 % ročně jdoucím od 1. 11. 2020 do zaplacení, smluvní pokutu ve výši 7 262,26 Kč a úrok ve výši 98,66 % ročně z částky 39 171,03 Kč od 21. 8. 2020 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy dosáhne částky

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

180 583 Kč (výrok I.). Výrokem II. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

2. Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně včasné odvolání, a to proti nákladovému výroku II. a proti výroku I. v rozsahu, ve kterém soud nepřiznal částku 1 940,05 Kč představující přírostlý úrok k jistině ke dni zesplatnění přepočítaný na 20% p. a. s úrokem z prodlení ve výši 8,25% ročně od 1. 11. 2020 do zaplacení, úrok ve výši 20% ročně z částky 39 171,03 Kč od 21. 8. 2020 do zaplacení maximálně však do doby, kdy celkový úrok dosáhne částky 180 583 Kč, částku 39 171,03 Kč představující požadovanou dlužnou jistinu úvěru vyčíslenou ke dni zesplatnění úvěru s úrokem z prodlení ve výši 8,25% ročně od 1. 11. 2020 do zaplacení, částku 7 262,26 Kč představující nepřiznané smluvní pokuty podle bodu 6.5 smlouvy, částku 800 Kč představující nepřiznané náklady vzniklé v souvislosti s prodlením žalované dle bodu 6.2 smlouvy spolu s úrokem z prodlení ve výši 8,25% ročně od 1. 11. 2020 do zaplacení. Odvolání nebylo podáno v rozsahu převyšujícím sjednaný úrok 20% p. a. Namítala, že ujednání o konkrétní výši úroku není a nemůže být nepřiměřeným ujednáním, když žalovaná byla se sazbou seznámena jednak v předsmuvním formuláři, dále ve smlouvě samotné a rovněž v oznámení o schválení úvěru. Výše úrokové sazby jí tak byla zcela jasná, přesto smlouvu uzavřela. Pokud soud prvního stupně i přesto dospěl k názoru, že lze výši úrokové sazby přezkoumávat a rozhodl o nepřiměřenosti výše úrokové sazby, jedná se maximálně toliko o nezákonné množstevní určení podle § 577 o. z., které je *lex specialis* k ostatním soudem prvního stupně uváděným ustanovením. Ačkoli je žalobkyně přesvědčena o zákonnosti sjednaných podmínek úvěru, v případě, že soud prvního stupně dospěl k závěru, že je uvedená výše odporující dobrým mravům toliko pro její výši, bylo úkolem soudu prvního stupně smluvní úrok zmoderovat na výši přiměřenou při poskytování půjček v nebankovním sektoru v místě a čase obvyklou, při zohlednění výše úvěru, doby úvěru a jeho nezajištění. Navíc s ohledem na § 1813 o. z. nemůže být sjednaný úrok v rozporu s dobrými mravy, když občanský zákoník zná v tomto případě neúměrné zkrácení dle § 1793 o. z. Toho se však musí žalovaná dovolat, což neučinila. Žalobkyně nesouhlasí s názorem prvostupňového soudu, podle něhož je úvěrová smlouva neplatná jako celek pro tvrzený rozpor sjednaného úroku s dobrými mravy. Měl-li soud prvního stupně za to, že sjednaný úrok je příliš vysoký, pak takto sjednaná výše úroků by teoreticky představovala nezákonné určení množstevního rozsahu, avšak nezákonné určení množstevního rozsahu samo o sobě neplatnost právního jednání nezpůsobuje. Je tedy zřejmé, že žalovaná úrok za poskytnutí úvěru platit musí. Žalobkyně je toho názoru, že není možné úrok zcela zamítnout a nepřiznat žádný, soud má vždy posuzovat alespoň přiznání obvyklého úroku. Úroková sazba by tak měla být přiznána v každém případě v žalobkyni požadované výši 20 % p. a. Co se týče nároku na přiznání smluvních pokut a nákladů souvisejících s prodlením dlužníka, žalobkyně poukázala na to, že je nutné zohlednit to, že žalobkyně žádala toliko smluvní pokutu za prodlení se splácením splátek a ve výši 0,1 % denně z dlužné částky. Uplatněné smluvní pokuty tak byly v souladu se zákonem, právo na ně bezpochyby vzniklo a požadovány byly v případě běžící pokuty jen do doby podání žaloby. Co se týče nepřiznání práva na náhradu účelně vynaložených nákladů, které žalobkyni vznikly v souvislosti s prodlením žalované, tak dle § 122 odst. 1 písm. a) zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, platí, že věřitel může pro případ prodlení spotřebitele s plněním dluhu vyplývajícího ze smlouvy o spotřebitelském úvěru sjednat mimo jiné právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, které mu vznikly v souvislosti s prodlením spotřebitele; pokud byla ujednána náhrada vyšší, považuje se v této části za smluvní pokutu. Účelně vynaložené náklady na upomínání jsou sjednány na 200 Kč za upomínání jedné splátky. Případná kumulace úroku z prodlení a smluvní pokuty přitom není v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu ČR. Žalobkyně tak požadovala též přiznání smluvních pokut a nákladů souvisejících s prodlením dlužníka. I kdyby přesto platilo, že smlouva o úvěru je neplatná, tak by výše bezdůvodného obohacení vzniklého na straně žalované odpovídala výši původní jistiny. Žalovaná zůstala po celou dobu řízení pasivní. Soud tak nemůže v této věci zohledňovat jakékoli platby uhrazené v souvislosti se smlouvou o úvěru žalobkyně ze strany žalované. Závěr soudu prvního stupně, že bezdůvodné obohacení představuje pouze saldo (rozdíl) vzájemných pohledávek, není dle názoru žalované s ohledem na

popsanou novou koncepcí obsaženou v § 2993 o. z. správný. Žalobkyně tak navrhla, aby odvolací soud změnil výrok I. napadeného rozsudku tak, že žalobkyni přizná částku 41 911,08 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,25 % ročně z částky 41 911,08 Kč od 1. 11. 2020 do zaplacení, částku 7 262,26 Kč a úrok ve výši 20 % ročně z částky 39 171,03 Kč od 21. 8. 2020 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy celkový úrok dosáhne částky 180 583 Kč. Dále navrhla, aby byla žalovaná povinna zaplatit žalobkyni plnou náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně i odvolacího řízení.

3. Rozsudek soudu prvního stupně nabyl právní moci ve výroku I. v rozsahu, ve kterém soud prvního stupně zamítl žalobu, aby byla žalovaná uznána povinnou zaplatit žalobkyni částku 7 629,92 Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 8,25 % ročně z částky 7 629,92 Kč od 1. 11. 2020 do zaplacení a úrok ve výši 78,66 % ročně z částky 39 171,03 Kč od 21. 8. 2020 do zaplacení, neboť v tomto rozsahu rozsudek soudu prvního stupně nebyl odvoláním žalobkyně dotčen.
4. Krajský soud v Praze jako soud odvolací přezkoumal rozsudek soudu prvního stupně, jakož i řízení, které mu předcházelo, v intencích ustanovení § 212 věty první o. s. ř. v odvoláním napadené části výroku I. a ve výroku II. podle ustanovení § 212a odst. 1, 5, 6 o. s. ř. a dospěl k závěru, že odvolání žalobkyně není důvodné.
5. Z obsahu spisu odvolací soud zjistil, že dne 30. 3. 2021 žalobkyně podala proti žalované žalobu na zaplacení částky 56 803 Kč s příslušenstvím. Svůj nárok odůvodnila tím, že dne 28. 3. 2019 uzavřela s žalovanou smlouvu o úvěru, na jejímž základě byla žalované poskytnuta částka 42 000 Kč. Žalovaná se zavázala poskytnuté finanční prostředky žalobkyni vrátit společně s úrokem ve výši 158,1% ročně ve 42 měsíčních splátkách po 3 583 Kč splatných vždy k 15. dni v měsíci počínaje měsícem květnem 2019. Oznámení o schválení úvěru bylo žalované zasláno poštou na dodejku. Žalobkyně prověřila platební schopnost žalované na základě dokladů a informací získaných od žalované a z databází SOLUS a NRKI. Žalovaná na umoření úvěru zaplatila 13 splátek v celkové výši 46 579 Kč. Jelikož se žalovaná dostala do prodlení s úhradou 14. splátky, byl celý úvěr zesplatněn k datu 19. 8. 2020. K tomuto dni přirostly i úroky k nesplacené jistině. Po datu zesplatnění neuhradila žalovaná na umoření dluhu ničeho. Žalobkyně tak požadovala novou dlužnou jistinu včetně úroku přirostlého ke dni zesplatnění ve výši 48 741,28 Kč, náhradu nákladů vzniklých v souvislosti s prodlením žalované se splátkou č. 5., 6., 7. a 10. ve výši 800 Kč za prodlení delší 15 dnů s každou splátkou. Dle smlouvy byla žalobkyně dále oprávněna požadovat smluvní pokutu v případě zesplatnění úvěru ve výši 0,1% denně z dlužné jistiny a přirostlých úroků. Proto žalobkyně dále požadovala smluvní pokutu od 1. 11. 2020 do zaplacení v celkové výši 7 262,26 Kč. Dále žalobkyně požadovala úrok z úvěru ve výši 98,66% ročně z částky odpovídající zbývajícím dlužné původní jistině úvěru, tj. z částky 39 171,03 Kč od 21. 8. 2020 do zaplacení.
6. Žalovaná se k podané žalobě nevyjádřila.
7. Soud prvního stupně provedl dokazování listinami, a to návrhem na uzavření smlouvy z 28. 3. 2019 spolu s předmluvním formulářem z téhož data, hodnocením klienta, pracovní smlouvou, výplatní páskou, dokladem o výplatě mzdy, oznámením o schválení úvěru z 1. 4. 2019, dokladem o vyplacení úvěru, výpisem z registru NRKI a SOLUS, oznámením o zesplatnění ze dne 19. 8. 2020, výzvami k úhradě z 16. 7. 2020 a z 17. 8. 2020, předžalobní výzvou ze dne 10. 3. 2021, ze kterých zjistil, že dne 28. 3. 2019 žalovaná požádala žalobkyni o poskytnutí úvěru a zároveň vyplnila formulář hodnocení klienta. Žalobkyně pak provedla šetření v databázích SOLUS a NRKI a vytvořila bodové hodnocení dlužníka NRKI se skórem 237 bodů, tedy, že se jedná o vyšší riziko, kdy úvěr má být výrazněji limitován vyšší vyplacené částky, tedy, že klientova smlouva je hodnocena jako špatná. Žalobkyně úvěr schválila a finanční částku 42 000 Kč poukázala žalované. Žalovaná se ve smlouvě o úvěru zavázala úvěr splácet s úrokovou sazbou 158,1% v 42 splátkách po 3 583 Kč počínaje květnem 2019. Na umoření úvěru zaplatila žalovaná 13 splátek v celkové výši 46 579 Kč. V důsledku prodlení se splácením byla minimálně ve dvou případech upomínána s tím, že jí hrozí zesplatnění úvěru, k čemuž následně došlo dne 19. 8. 2020. Po datu zesplatnění neuhradila

žalovaná na umoření dluhu ničeho. Žalobkyně následně žalované zaslala předžalobní výzvu k plnění.

8. Soud prvního stupně zjištěný skutkový stav posoudil podle ustanovení podle § 2395 o. z., § 588 o. z. a § 1800 odst. 2 o. z. Dovedil, že ujednání stran o smluvním úroku je absolutně neplatné podle § 588 o. z., neboť se zjevně přiči dobrým mravům. V daném případě činil smluvní úrok 158,1 % ročně, jde tedy o úrok zcela jednoznačně lichvářský, ujednání o smluvním úroku je proto neplatné pro rozpor s dobrými mravy. Za této situace soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalovaná byla podle smlouvy povinna uhradit pouze jistinu, která činila 42 000 Kč. Tato jistina byla ve splátkách v celkové výši 46 579 Kč zaplacená ještě před zesplatněním pohledávky. Jistina tak byla zcela uhrazena. Smluvní úrok byl soudem prvního stupně zamítnut pro jeho rozpor s dobrými mravy. Žalované tak nevznikly žádné sankční platby, neboť jistina byla uhrazena řádně a včas. Proto soud prvního stupně návrh žalobkyně zcela zamítl. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud podle § 142 odst. 2 na konci věty o. s. ř.
9. Odvolací soud zopakoval dokazování hodnocením klienta, z něhož zjistil, že pravidelný měsíční příjem žalované činí 19 000 Kč a výdaje žalované zahrnují životní minimum ve výši 3 410 Kč, náklady na bydlení u rodičů ve výši 2 000 Kč, další splátky u žalobkyně 4 431 Kč, a výdaje na 1 nezaopatřené dítě v domácnosti ve výši 2 000 Kč. Žalovaná dále v hodnocení klienta uvedla, že je svobodná a je zaměstnaná na dobu neurčitou u [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED].
10. Při přezkumu napadeného rozsudku odvolací soud vycházel ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn soudem prvního stupně, který k němu dospěl na základě správně provedeného dokazování. I odvolací soud má tak za prokázané, že žalobkyně dne 28. 3. 2019 uzavřela s žalovanou smlouvu o úvěru, podle níž se žalobkyně zavázala poskytnout žalované částku 42 000 Kč a žalovaná se zavázala tuto částku vrátit v 42 měsíčních splátkách po 3 583 Kč splatných vždy k 15. dni v měsíci počínaje dnem 15. 5. 2019. Úvěr byl následně žalované poskytnut. V době poskytnutí úvěru činil pravidelný měsíční příjem žalované 19 000 Kč a výdaje žalované zahrnují životní minimum ve výši 3 410 Kč, náklady na bydlení u rodičů ve výši 2 000 Kč, další splátky u žalobkyně 4 431 Kč, a výdaje na 1 nezaopatřené dítě v domácnosti ve výši 2 000 Kč. V době uzavření smlouvy pobírala mzdu od [REDACTED] ve výši 19 000 Kč, u něhož byla zaměstnána v pracovním poměru na dobu neurčitou a dále na dohodu o pracovní činnosti.
11. Podle § 2395 o. z. smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.
12. Podle § 86 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., zákona o spotřebitelském úvěru (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“) poskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet. Podle odstavce 2 téhož ustanovení poskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů. Hodnotu majetku přitom zohledňuje tehdy, jestliže ze smlouvy o spotřebitelském úvěru vyplývá, že spotřebitelský úvěr má být částečně nebo úplně splacen výnosem z prodeje majetku spotřebitele, nikoli pravidelnými splátkami, nebo jestliže z finanční situace spotřebitele vyplývá, že bude schopen splácet spotřebitelský úvěr bez ohledu na své příjmy.

13. Podle § 75 zákona o spotřebitelském úvěru je poskytovatel povinen provozovat svou činnost s odbornou péčí. Podle § 76 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru poskytovatel jedná čestně, transparentně a zohledňuje práva a zájmy spotřebitele.
14. Podle § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelského úvěru poskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možností.
15. Soud prvního stupně správně posoudil smlouvu o úvěru podle ustanovení § 2395 o. z. a s ohledem na její spotřebitelský charakter i podle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru ve znění pozdějších předpisů, účinného od 1. 12. 2016 s ohledem na to, že předmetná smlouva o úvěru byla uzavřena 28. 3. 2019.
16. Odvolací soud má za to, že obdobně jako za předchozí právní úpravy obsažené v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, platné a účinné do 30. 11. 2016, je namístě se i nyní za účinnosti zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, z úřední povinnosti soudu se zabývat (i bez námítky žalované) v případě spotřebitelské smlouvy o úvěru předně otázkou, zda ze strany žalobkyně jakožto poskytovatele úvěru byla před vlastním uzavřením smlouvy splněna jeho zákonná povinnost zkoumat s odbornou péčí úvěruschopnost spotřebitele (žalované).
17. Je nutné připomenout, že povinnost věřitele zkoumat schopnost spotřebitele splácet sjednávány úvěr je v zákoně stanovena nikoliv pouze na ochranu zadlužujícího se spotřebitele, ale současně též na ochranu dotčeného věřitele (v jehož prospěch je, aby spotřebitel, jenž se vůči němu úvěrově zavazuje, byl skutečně schopen svým závazkům dostát), i na ochranu všech dalších (i potenciálních) věřitelů dotčeného dlužníka, u nichž by řádné splácení jejich pohledávek daným spotřebitelem v případě jeho předlužení (další závazky), mohlo být ohroženo.
18. Zakotvením ustanovení § 86 zákona o spotřebitelském úvěru do právního řádu došlo k implementaci směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS, podle níž musí věřitel před uzavřením smlouvy posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr (článek 8).
19. Pokud jde o zkoumání úvěruschopnosti žalované, provedla žalobkyně lustraci klienta v registru SOLUS a v nebankovním registru klientských informací (NRKI). Dle posledně uvedeného výpisu z nebankovního registru klientských informací bylo žalované přiděleno skóre 237 bodů, tedy, že se jedná o vyšší riziko, kdy úvěr má být výrazněji limitován výší vyplacené částky, tedy, že klientova smlouva je hodnocena jako špatná. Vedle toho žalobkyně v rámci daného zkoumání provedla hodnocení klienta, v němž žalobkyně uvedla, že pravidelný měsíční příjem žalované činí 19 000 Kč a výdaje žalované zahrnují životní minimum ve výši 3 410 Kč, výdaje na 1 dítě v domácnosti ve výši 2 000 Kč, splátky dalšího úvěru u žalobkyně 4 431 Kč a náklady na bydlení ve výši 2 000 Kč. V době uzavření smlouvy byla žalovaná zaměstnána u [REDAKCE] ve výši 19 000 Kč na dobu neurčitou. Konkrétní pravidelné měsíční výdaje vyjma splátek dalšího úvěru u žalobkyně ve výši 4 431 Kč a nákladů na bydlení k blíže určenému účelu ve výši 2 000 Kč však neuvedla. Přitom sama částka 2 000 Kč na bydlení zcela zjevně neodpovídá obvyklým výdajům na bydlení s 1 nezaopatřeným dítětem, byť na bydlení u rodičů včetně poplatků za služby poskytované v souvislosti s bydlením. Žalobkyně si nevyžádala výpisy z účtu, ze kterých by bylo patrné, jaké konkrétní výdaje na bydlení a na služby spojené s bydlením žalovaná vynakládá a kolik činí další pravidelné měsíční výdaje žalované. Žalobkyně tak výdaje žalované blíže nezkovala. Nezkouvala tedy, zda opravdu žalovaná bydlí u rodičů, jaké konkrétní výdaje vynakládá na poplatky za služby poskytované v souvislosti s bydlením (voda, elektřina, příp. plyn), které lze doložit poměrně snadno (např. výpisem z účtu). Žalobkyně nebyly zkoumány ani další běžné měsíční výdaje žalované jako např. na jízdné, platby mobilnímu operátorovi, záliby, ošacení, atd. Za tímto účelem si žalobkyně ani nevyžádala úplný výpis z běžného účtu žalované, nýbrž pouze částečný výpis dokládající výplatu mzdy na účet. Částce, kterou musí mít jednotlivce měsíčně na účtu za účelem uspokojování

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

každodenních životních potřeb, přitom odpovídá spíše než životní minimum nezabavitelná částka stanovená nařízením vlády č. 595/2006 Sb. představující základní částku, která nesmí být podle § 278 o. s. ř. sražena povinnému z měsíční mzdy a která je rovna úhrnu dvou třetin součtu částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu. Nezabavitelná částka činila v roce 2019 (dle data uzavření smlouvy o úvěru) 6428,67 Kč. Po odečtení částky 6428,67 Kč, rezervy ve výši 1 000 Kč, částky 2 000 Kč na 1 nezaopatřené dítě, částky 4 431 Kč na splátky dalšího úvěru u žalobkyně a blíže neurčené částky 2 000 Kč na bydlení od měsíčního příjmu žalované ve výši 19 000 Kč, by žalované zůstala částka 3 140,73 Kč, která by ani nepokryla sjednanou výši splátky úvěru poskytnutého žalobkyní ve výši 3 583 Kč. Žalobkyně si tedy vystačila jen s potvrzením zaměstnavatele o výši příjmu, navíc u osoby, které již sama žalobkyně poskytla další úvěr a jejíž smlouva byla samotnou žalobkyní hodnocena jako špatná. Neověření výdajů uváděných ze strany žalované žalobkyní tak implikuje snahu o formální vykázání úvěruschopnosti spotřebitele, aniž by však byla patrná snaha o zjištění a posouzení reálné situace klienta za účelem optimalizace poměru příjmů a výdajů žalované tak, aby na požadovaný úvěr dosáhla.

20. Odvolací soud tak má s ohledem na popsany skutkový stav věci za to, že v daném případě nelze mít za splněnou povinnost žalobkyně řádně (s odbornou péčí) posoudit úvěruschopnost žalované jako spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací, resp. v daném případě i z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Daná povinnost posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr je ukládána poskytovateli (žalobkyni), a to pod sankcí neplatnosti smlouvy v případě, že tak poskytovatel neučiní. Úvěr má být navíc poskytnut jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že zde „nejsou důvodné pochybnosti“ o schopnosti spotřebitele splácet sjednané splátky. Tím poskytovatel úvěru plní i svou obecnou povinnost jednat čestně, transparentně a zohlednit (též) práva a zájmy spotřebitele. To nepochybně žalobkyně nesplnila.
21. Z ustálené judikatury Krajského soudu v Praze (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 19. 5. 2020 sp. zn. 22 Co 5/2020, rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 19. 5. 2020 sp. zn. 22 Co 53/2020, rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 sp. zn. 27 Co 143/2019) plyne, že pouze jazykový výklad právní úpravy účinné od 1. 12. 2016 a obsažené v ustanovení § 86 a § 87 zákona č. 257/2016 Sb. by (zejména vzhledem k druhé větě § 87 odst. 1) mohl nasvědčovat, že touto změnou došlo ke změně zákonného důsledku porušení kontinuálně stanovené povinnosti poskytovatele úvěru v tom směru, že jím bude nikoli absolutní, ale pouhá relativní neplatnost dotčené smlouvy, kterou, jako takovou, by měl soud zkoumat pouze k námitce spotřebitele.
22. Při výkladu a aplikaci právních předpisů však nelze pomíjet jejich účel a smysl, který není možné hledat jen ve slovech a větách toho kterého předpisu, ale je v něm třeba vždy nalézat i zásady uznávané demokratickými právními státy (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2009, sp. zn. I. ÚS 523/07). Mezi tyto náleží i zásada rovnosti a s ní související zásada ochrany slabší strany, jejímž projevem je i ochrana spotřebitele, vtělená do zvláštní úpravy spotřebitelských vztahů, která usměrňuje v oblasti soukromého práva uplatnění obecné zásady autonomie vůle. Nelze tedy, jak mj. poukazuje ve svém odvolání žalobkyně, vycházet pouze z toho, že žalovaná smlouvu uzavřela, a pokud mu podmínky smlouvy nevyhovovaly, nemusel ji s žalobkyní uzavírat. Nelze současně tolerovat systematické porušování či obcházení zákona ze strany poskytovatelů jen s poukazem na zásadu pacta sunt servanda s tím, že spotřebitel přístup poskytovatele na připraveném formuláři odsouhlasil. K výkladu právních norem Ústavní soud již v usnesení svého pléna ze dne 3. 4. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 92/06, zdůraznil, že „Obecný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku; povinnost soudů nalézat právo neznámá pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad“ (srov.

těž nález sp. zn. Pl. ÚS 21/96). Jinými slovy, soudy musí při své činnosti postupovat tak, aby interpretační a aplikační právní problémy řešily s maximální mírou racionality. Jestliže interpretace právní normy za použití jazykové metody výkladu vede k nerozumným výsledkům, zakládajícím neodůvodněnou nerovnost mezi subjekty, je na místě použít další výkladové metody, jako je metoda výkladu systematického, logického, teleologického či historického, které by přiměřeně korigovaly interpretační výsledky plynoucí ze základního, nikoliv však jediného, výkladu jazykového (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).

23. Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, jímž se v této věci právní vztahy řídí, vychází ze zásady rovnosti stran, kdy fakticky nerovné postavení spotřebitele ve vztahu s podnikatelem je dorovnáváno dotčenou právní úpravou směřující k vyvážení této faktické nerovnosti, projevující se ochranou slabší strany. Při jeho výkladu je třeba si uvědomit, že spotřebitel je skutečně slabší stranou, a je tak vůči poskytovateli při uzavírání smlouvy znevýhodněn. Nemá na rozdíl od poskytovatelů před uzavřením smlouvy znalost oboru, dostatek profesionálních zkušeností, právní poradenství, účinný marketing, ekonomickou sílu, nemá možnost stanovovat si smluvní podmínky, když smlouvy bývají uzavírány jako adhezní, apod. Současně již z podstaty věci si peněžní prostředky ze spotřebitelského úvěru nejčastěji obstarávají takové osoby, které volných peněžních prostředků zpravidla nemají mnoho nazbyt, nebo je dokonce zcela postrádají, a jejich cílem je úvěr (někdy za každou cenu) získat. Svou schopnost úvěr splácet pak subjektivně často přeceňují a naopak podceňují rizika s jeho vzetím spojená. Také proto je zákonem povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele před uzavřením smlouvy ukládána nikoli spotřebiteli samotnému, ale poskytovateli, od něhož se očekává, že k tomuto přistoupí jakožto profesionál v daném oboru s náležitou odbornou péčí a objektivitou. Pro naznačené nerovné postavení smluvních stran je tedy na místě tuto nerovnováhu účinně v případě sporu vyvažovat. Relativní neplatnost jako následek porušení právní úpravy na ochranu spotřebitele toto účinné vyvažování znemožňuje, ba naopak by se v jejím důsledku stala pouze relativní i celá zákonem stanovená ochrana spotřebitele jako taková. Bez toho, aniž by soud sám ex offio mohl přihlídnout k tomu, zda poskytovatel dostal své zákonné povinnosti, či zda naopak nastaly zákonné důsledky jejího porušení v podobě neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru, je ochrana spotřebitele touto úpravou zamýšlená pouze iluzorní (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).
24. Tento náhled, odmítající relativní neplatnost jakožto nedostatečný nástroj ochrany spotřebitele, je dlouhodobě sdílen i judikaturou Ústavního soudu. Již v usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10, bylo zdůrazněno, že koncepci relativní neplatnosti spotřebitelských smluv chápe Ústavní soud jako nesouladnou i s českým ústavním pořádkem, konkrétně s principy rovnosti, přiměřenosti a právní jistoty, která je neslučitelná s podstatou a účelem takové právní úpravy, jež má být projevem zásady ochrany fakticky slabší smluvní strany (spotřebitele), v soukromém právu korigující uplatnění zásady autonomie vůle (viz bod 41. citovaného rozhodnutí).
25. Odvolací soud má tak za to, že rovněž v případě ustanovení § 86 a 87 zákona o spotřebitelském úvěru by použití pouze gramatického výkladu, jenž by v případě porušení povinnosti poskytovatele úvěru zkoumat (posoudit) úvěruschopnost spotřebitele dovozoval pouhou relativní neplatnost následně uzavřené smlouvy, jednak znamenalo popření smyslu a účelu zákonné povinnosti zkoumání úvěruschopnosti vůbec, a jednak vedlo k výraznému snížení ochrany spotřebitele jako slabší strany, závislé nyní jen na jeho vlastní aktivitě. To ovšem nepochybně nebylo záměrem zákonodárce.
26. Je nutné též poukázat na důvodovou zprávu k zákonu č. 257/2016 Sb., ve které je v souvislosti s úpravou posuzování úvěruschopnosti uvedeno: „stanoví se najisto, že věřitel smí poskytnout spotřebiteli spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud výsledek posouzení úvěruschopnosti napovídá, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet. Jedná se o posílení principu zodpovědného úvěrování a posílení ochrany spotřebitele před praktikami vyskytujícími se na úvěrovém trhu, kdy jsou úvěry poskytovány nikoli s cílem jejich splacení, nýbrž s cílem dosáhnout zisku realizací

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

zajištění poskytnutého spotřebitelem, přičemž věřitel předem počítá s možností, že dlužník nebude pravděpodobně schopen poskytnutý úvěr splácet.“ Z povahy věci, a rovněž s přihlédnutím k citované důvodové zprávě, smyslem institutu posuzování úvěruschopnosti spotřebitele před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru je vyhnout se situacím, kdy by úvěr byl poskytnut i osobám, u nichž by bylo lze důvodně pochybovat o tom, že budou schopny úvěr splácet. Účelem této úpravy je tedy především předejít případnému nezvladatelnému zadlužování těch spotřebitelů, kteří by mohli skončit ve spirále dluhů, předlužení a insolvence se všemi negativními důsledky s tím spojenými, včetně pádu spotřebitele a všech osob na něm závislých do veřejné sociální sítě, narušení rodinných a sociálních vztahů, jejich přechodu do šedé ekonomiky atd., jak se nezdá u narůstajícího počtu dlužníků stává. V současné době jsou již nadto zřejmé negativní celospolečenské dopady ponechání vývoje spotřebitelských vztahů pouze na nikterak neomezené smluvní volnosti. Tyto celospolečenské souvislosti negativních sociálních důsledků předlužení spotřebitele s (prevenční) povinností posouzení úvěruschopnosti byly zmiňovány mj. i v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 33 Cdo 2178/2018. V uvedené právní úpravě se proto projevuje zájem na zachování veřejného pořádku, neboť uvedená pravidla a hodnoty jsou takového celospolečenského významu, že jejich porušení nelze akceptovat a právní jednání zjevně narušující veřejný pořádek má za následek jeho absolutní neplatnost, ke které soud přihlíží i bez námítky (§ 588 o. z.).

27. Pokud tedy záměrem zákonodárce v nové právní úpravě nebylo oslabení ochrany spotřebitele, ale naopak její posílení, není logický výklad změněné právní úpravy tak, že dosavadní následek neplnění povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele spočívající v absolutní neplatnosti smlouvy bude napříště posuzován již jen jako pouhá neplatnost relativní. Tento výklad činí ochranu spotřebitele podmíněnou vznesením námítky neplatnosti ze strany spotřebitele (navíc jen v omezené lhůtě), čímž ji relativizuje a zjevně oslabuje. Není tak v souladu nejen s uvedeným smyslem a účelem dané úpravy, ale ani v souladu s výkladem historickým, beroucím v potaz zásady, standardy a trendy v ochraně spotřebitele, včetně soudní judikatury, ale naopak dosavadní vývoj v této oblasti práva vrací o mnoho let zpět (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).
28. Současně, pokud má právní úprava za cíl „posílení principu zodpovědného úvěrování“, je zřejmé, že věřitel musí být touto úpravou dostatečně efektivně motivován k řádnému plnění svých povinností, a to případně i stanovením účinných sankcí, a to i soukromoprávních. Pouhá relativní neplatnost (která s přihlédnutím ke své povaze nemusí být ani přes soudní projednání věci uplatněna a takto zohledněna), na rozdíl od neplatnosti absolutní, takovou účinnou sankcí zjevně být nemůže. Totéž platí pro případné veřejnoprávní sankce (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).
29. Uvedenou interpretaci potvrzuje i rozsudek SDEU ve věci C-679/18, OPR-Finance, k předběžné otázce vznesené Okresním soudem v Ostravě právě k předmětné právní úpravě zákona o spotřebitelském úvěru, a shodné stanovisko v obdobné věci C-616/18, Cofidis. Soudní dvůr EU ve věci OPR-Finance uzavřel, že „články 8 a 23 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS musí být vykládány v tom smyslu, že vnitrostátnímu soudu ukládají, aby z úřední povinnosti zkoumal, zda došlo k porušení předsmuvní povinnosti věřitele stanovené v článku 8 této směrnice, tj. povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a vyvodil důsledky, které z porušení této povinnosti vyplývají ve vnitrostátním právu, za podmínky, že sankce splňují požadavky tohoto článku 23. Články 8 a 23 směrnice 2008/48 musí být rovněž vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní úpravě, podle níž se sankce za porušení předsmuvní povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele, tj. neplatnost úvěrové smlouvy ve spojení s povinností tohoto spotřebitele vrátit věřiteli poskytnutou jistinu v době přiměřené jeho možností, uplatní pouze za podmínky, že spotřebitel tuto neplatnost namítne, a to v tříleté promlčecí době.“

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

30. Možnost, aby soud sám rozhodl o nepoužití ustanovení vnitrostátního práva, jež by bylo v rozporu s právem Evropských společenství (tedy i o případném rozhodnutí contra legem) byla připuštěna i v již zmíněném usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10 (srov. bod 34. a 35. uvedeného usnesení Ústavního soudu). Tehdy byla řešena právě otázka relativní neplatnosti, a to v ustanovení § 55 odst. 2 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. ve znění do 31. 7. 2010.
31. Výklad předmětného ustanovení § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru stanovícího důsledky porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, aby respektoval smysl a účel daného ustanovení (teleologický výklad), kontinuitu (historický výklad) a dosavadní vývojové trendy v dané právní oblasti (výklad z judikatury), a aby se současně jednalo o výklad eurokonformní, tak nepřipouští, aby důsledkem uvedeného porušení povinnosti věřitele (poskytovatele úvěru) byla pouhá relativní neplatnost. Zákonem stanovenou neplatnost, k níž v důsledku daného porušení dochází, je nutno chápat jako absolutní, k níž musí soud přihlídnout již z úřední povinnosti (rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019 č. j. 27 Co 143/2019 - 113).
32. Veřejnoprávní souvislosti porušení povinnosti poskytovatele úvěru dostatečně zjišťovat poměry spotřebitele (kdy se poskytovatel dopouští správního deliktu, pokud nepostupuje řádně) byly nedávno připomenuty i v nálezů Ústavního soudu ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. III. ÚS 4129/18. V uvedeném nálezů dokonce Ústavní soud při zdůrazněném významu a důležitosti předmětné povinnosti poskytovatele zabývat se úvěruschopností spotřebitele dospěl k závěru, že „Nezkoumá-li obecný soud, zda úvěrující při poskytnutí spotřebitelského úvěru prověřil schopnost úvěrovaného plánovaný úvěr splatit, zasáhne tím do základního práva spotřebitele na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“ Rovněž aktuální judikatura Ústavního soudu tak stojí na tom, že by obecné soudy „měly poskytovatele úvěrů vést k přesvědčivému zkoumání toho, zda (budoucí) dlužník nebude mít zjevný problém svůj úvěr splatit.“
33. Odvolací soud má tedy s ohledem na vše shora uvedené za to, že v ustanovení § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru stanovenou neplatnost smlouvy jakožto důsledek porušení povinnosti poskytovatele (řádně a s odbornou péčí) posoudit úvěruschopnost spotřebitele je nutno vykládat za použití ustanovení § 588 o. z. jako neplatnost absolutní, když dané porušení povinnosti poskytovatele odporuje zákonu a současně (zejména pro uvedené širší možné dopady porušení této povinnosti) zjevně narušuje veřejný pořádek. Soud je proto povinen zabývat se uvedenou otázkou i bez návrhu žalovaného spotřebitele.
34. V dané věci, jak bylo popsáno výše, žalobkyně svou povinnost posoudit úvěruschopnost žalované řádně nesplnila. Jak bylo odvolacím soudem zjištěno, žalobkyně si od žalované vyžádala pouze pracovní smlouvu, dohodu o pracovní činnosti a informaci o výplatě příjmu na účet, tedy listiny dokládající pouze její příjem, nicméně podstatné výdaje žalované nebyly nijak blíže zjišťovány a ověřovány. Součástí odborné péče poskytovatele úvěru je však i taková obezřetnost, která jej vede k nespolehání se jen na údaje tvrzené žadatelem o úvěr, ale i k prověření (požadavku na doložení) těchto tvrzení (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 4. 2015, čj. 1 As 30/2015-39, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 3225/2015, použitelný i za účinnosti zákona č. 257/2016 Sb.). Pouhé vyhodnocení klienta v registru SOLUS a NRKI, aniž je zřejmé, na základě čeho a jak bylo hodnocení získáno, nelze považovat za zákonem vyžadované posouzení s odbornou péčí „na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací“. V souladu se shora citovaným ustanovením § 86 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru poskytovatel předmětné posouzení činí zejména na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele, a dále způsobu plnění dosavadních dluhů. K tomuto porovnání však reálně vzhledem k nedostatku jakýchkoli podkladů k výdajům žalované v daném případě nemohlo dojít. Obezřetnost a důslednost žalobkyně při daném posuzování tak byla na místě zejména s ohledem na hodnocení smlouvy o úvěru s žalovanou jako špatné samotnou žalobkyní.

35. Pro úplnost odvolací soud dodává, že další argumentace obsažená v odvolání žalobkyně vztahující se k otázce výše obvyklých úroků zejména v nebankovní sféře a s touto otázkou související úvahy žalobkyně o právním posouzení věci, byla odvolacím soudem shledána vzhledem ke shora popsanému důvodu absolutní neplatnosti předmětné úvěrové smlouvy, jako bezpředmětná.
36. Odvolací soud tak shrnuje, že neprokázala-li žalobkyně, že při sjednávání smlouvy o spotřebitelském úvěru byla splněna zákonná povinnost posoudit úvěruschopnost žalovaného dlužníka, souhlasí se soudem prvního stupně, že na předmětnou smlouvu je třeba hledět jako na absolutně neplatnou (§ 87 odst. 1 věta první zákona o spotřebitelském úvěru ve spojení s ustanovením § 588 o. z.). Za stavu, kdy mezi účastníky nebyl sjednán platný závazek, se při vypořádání vztahu mezi nimi na místo obecných ustanovení o bezdůvodném obohacení uplatní speciální ustanovení § 87 odst. 1 věty poslední zákona č. 257/2016 Sb., podle kterého vzniká žalobkyni vůči žalované pouze nárok na vrácení poskytnuté jistiny a na nic jiného. Proto lze odmítnout námitku žalobkyně, že má nárok na obvyklý úrok, jakožto náhradu za užívání finančních prostředků. Uvedený způsob vypořádání neplatného závazku pak dle odvolacího soudu neumožňuje jiný postup, než že se vůči této jistině musí započítat částky, které žalovaná žalobkyni na neplatný závazek již zaplatila. Žalobkyni tak nad rámec částky jí zaplacené žalovanou před zesplatněním úvěru nic nepřísluší.
37. Nepochybil-li soud prvního stupně ani ve výroku o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (zde odvolací soud odkazuje na odůvodnění tohoto výroku v napadeném rozsudku), tak odvolací soud s poukazem na výše uvedené, rozsudek soudu prvního stupně v napadené části výroku I. a ve výroku II. potvrdil (§ 219 o. s. ř.) tak, jak uvedeno ve výroku I. tohoto rozsudku.
38. O náhradě nákladů odvolacího řízení bylo rozhodnuto za použití ustanovení § 224 odst. 1 o. s. ř. v souladu s ustanovením § 151 odst. 1 věty před středníkem o. s. ř. podle ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř., když v odvolacím řízení úspěšně žalované žádné náklady této fáze řízení nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat dovolání do dvou měsíců ode dne jeho doručení k Nejvyššímu soudu České republiky v Brně prostřednictvím Okresního soudu v Kladně, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Praha 14. září 2021

JUDr. Oto Kubeš v. r.
předseda senátu